

Wanda Maria Gaczek

Źródła przewagi

Wielkie miasta, a właściwie aglomeracje, były i będą nadal ogniskami rozwoju społeczno-gospodarczego. Przewaga konkurencyjna aglomeracji nie jest jednak stała. Aglomeracja poznańska ma obecnie określony, wysoki stopień konkurencyjności w systemie aglomeracji polskich. Utrzymanie tego poziomu wymaga umiejętnego wyznaczania kierunków postępu i wejścia na ścieżkę rozwoju metropolitalnego, w którym gospodarka bazuje na sektorach kreatywnych, innowacyjnych, intensywnie wykorzystując kapitał wiedzy. Szeroko pojmowana przewaga konkurencyjna aglomeracji jest głównie skutkiem jej potencjału gospodarczego, istotnie warunkującego poziom zamożności mieszkańców. Potencjał ten wiąże się z dotychczasową ścieżką rozwoju aglomeracji, a jednocześnie określa dalsze możliwości jej rozwoju¹.

Procesy gospodarowania w aglomeracji są wyjątkowo złożone. Złożoność ta wynika głównie z różnorodności (struktury wielkości, rodzajów własności, branż, poziomu innowacyjności) działających w niej podmiotów oraz stopnia zurbanizowania obszaru i poziomu wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, które określają warunki prowadzenia działalności gospodarczej.

Podregion Poznania i podregion poznański w 2007 roku zamieszkiwało nieco ponad 2,9% ludności kraju. Jednocześnie te dwa podregiony wytworzyły w tym roku 4,6% PKB (podregiony Krakowa i krakowski – 4,2%, Wrocławia i wrocławski – 3,6%, a Łodzi i łódzki – 3,2%). Największym potencjałem gospodarczym dysponuje metropolia warszawska (nieco ponad 15%), a na drugim miejscu można wymienić konurbację śląską, w której podregionach wytworzono 8,3% PKB.

W 2007 roku jedynie Warszawa (94,2 tys. zł) miała wyższy wskaźnik PKB *per capita* niż Poznań (62,4 tys. zł). Dynamika wzrostu w podregionie poznańskim wskaźnika była bardzo duża (34,6 tys. zł), a różnice między centrum aglomeracji a podregionem były wyraźnie mniejsze niż w innych polskich aglomeracjach.

Przeprowadzone analizy pokazały, że utrzymywana konkurencyjność gospodarcza aglomeracji poznańskiej w dużym stopniu wynika z rozwoju podregionu

poznajskiego oraz działającej na jego korzyść bliskości geograficznej Poznania. Potencjał gospodarczy aglomeracji jest oczywiście rozłożony nierównomiernie. Szczegółowe analizy są opublikowane w odrębnych opracowaniach. Warto podkreślić istotne zmniejszanie się zróżnicowania w budżetach dochodów własnych *per capita* między gminami aglomeracji w ostatnich latach. Obszary peryferyjne mają niższe dochody, ale już niektóre gminy bezpośrednio przylegające do Poznania uzyskują w tym zakresie najwyższe wskaźniki – wyższe niż w mieście centralnym.

Interesujące może być wskazanie silnych i słabych stron potencjału gospodarczego aglomeracji poznańskiej zidentyfikowanych w trakcie przeprowadzonej analizy. Do mocnych stron zaliczono między innymi różnorodność branżową gospodarki, która przy dużej gęstości przestrzennej jednostek pozwala wykorzystywać atuty aglomeracji i bliskość geograficzną poszczególnych ośrodków, wskazano na duży potencjał gospodarczy w skali kraju, zapewniający możliwość czerpania z korzyści skali, wysoką wydajność pracy w sektorze działów pracochłonnych oraz działów technologicznie intensywnych opartych na technologii innowacyjnej. Innym ważnym atutem aglomeracji pozostaje duża grupa podmiotów z kapitałem zagranicznym skupionych w Poznaniu oraz ich rosnący udział w gminach podmiejskich, spora liczba jednostek badawczo-rozwojowych, różnorodność dziedzin naukowych w ośrodku poznańskim, bardzo dobra baza kształcenia akademickiego, wzrastająca liczba podmiotów otoczenia biznesu i wspierania przedsiębiorczości, rozwój outsourcingu i usług logistycznych w aglomeracji. Zauważono też aktywne wykorzystywanie funduszy unijnych przez przedsiębiorców na inwestycje i szkolenia oraz w pozyskiwanie przez nich funduszy infrastrukturalnych ze środków Funduszu Spójności, ZPORR, PO Transport.

Określono również słabe strony potencjału gospodarczego. To między innymi zbyt małe znaczenie w strukturze gospodarki sektora usług rynkowych, niewystarczająco rozwinięte usługi rynkowe dla biznesu (szczególnie usługi wiedzy zaawansowanych technologii), brak brokerów technologii, zbyt mały udział usług w tworzeniu WDB,

niewystarczające nakłady na działalność badawczo-rozwojową w wytworzonym regionalnym produkcie brutto, zbyt mały udział nakładów innowacyjnych przedsiębiorstw na działalność badawczo-rozwojową, słaba (przynajmniej do roku 2009) współpraca naukowców i przedsiębiorców w zakresie działalności badawczo-rozwojowej oraz transferu technologii, małe skoordynowanie aktywności jednostek naukowo-badawczych i jednostek otoczenia biznesu, niesprecyzowana komercyjna oferta nauki dla biznesu.

Za najważniejsze wyzwania strategiczne określone na podstawie porównania silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla potencjału gospodarczego aglomeracji uznano niewystarczającą koordynację rozwoju potencjału gospodarczego w aglomeracji i zbyt małe pobudzanie powiązań technologicznych uwzględniających zróżnicowanie branżowe w aglomeracji.

W Zielonej Księdze Aglomeracji Poznańskiej zaproponowano działania, które powinny zostać w związku z tymi wyzwaniami podjęte, jeżeli przewaga konkurencyjna aglomeracji ma utrzymać się nie tylko w Polsce, ale także w systemie metropolii europejskich. Odrębnym problemem badawczym jest wyjaśnienie wpływu aglomeracji poznańskiej na rozwój województwa wielkopolskiego i odpowiedź na pytanie, czy silna metropolia generuje powstanie silnego regionu oraz od jakich warunków przestrzennych, społecznych i ekonomicznych zależą możliwości wykorzystywania impulsów wzrostu aglomeracji przez obszary otaczające.

¹ Badania potencjału gospodarczego w projekcie *Funkcjonowanie i kierunki rozwoju aglomeracji poznańskiej* przeprowadzili: W. M. Gaczek, J. W. Komorowski, R. Romanowski i M. Urbaniak, pracownicy UE Poznań.

Prof. dr hab. Wanda Maria Gaczek

Kierownik Katedry Ekonomiki Przestrzennej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu. Zajmuje się zagadnieniami ekonomii miast i regionów. Jest członkiem zespołu badawczego uczestniczącego w projekcie *Agglomeracja Poznańska koordynowanego przez Centrum Badań Metropolitalnych*.